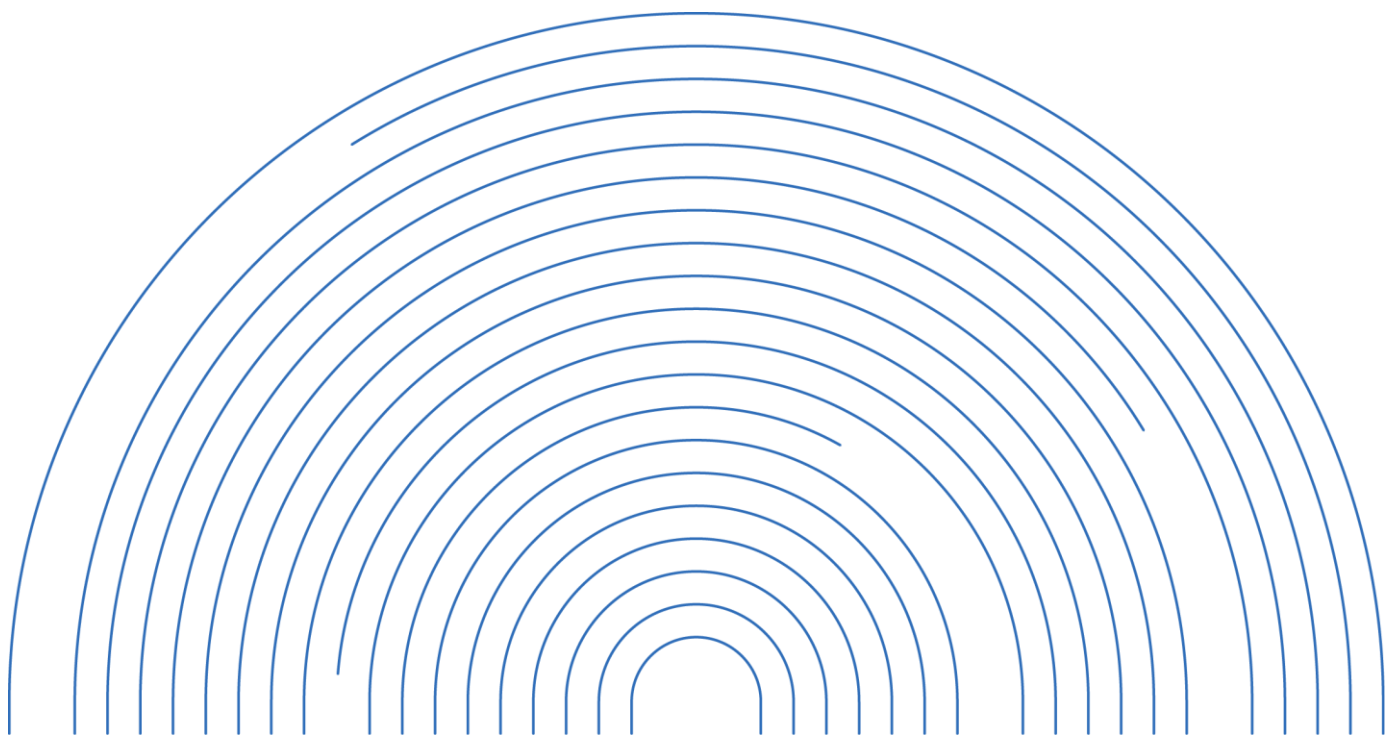

Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

Zabezpečovací detence v České republice: vývojové trendy a současný stav

Šárka Blatníková, Petr Zeman

Praha 2026

Ediční řada Kontexty

Autoři

PhDr. Šárka Blatníková, JUDr. Petr Zeman, Ph.D.

Garant

PhDr. Miroslav Scheinost

Na text se vztahují pravidla licence CC BY-NC-ND 4.0

ISBN 978-80-7338-228-5 (online/pdf)

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2026

www.iksp.cz

Obsah

Úvod: Jak a proč to všechno začalo	4
Podmínky pro uložení zabezpečovací detence a právní úprava výkonu detence.....	7
Pro koho měla být, byla a je zabezpečovací detence určena	10
Zabezpečovací detence – z výjimečného opatření „všelákem“	12
Dopady na praxi v oblasti zacházení s nebezpečnými pachateli s duševní poruchou	15
Počty osob vykonávajících zabezpečovací detence a počty osob, kterým byla detence uložena – oficiální zdroje dat.....	18
Ubytovací kapacity detenčních ústavů	20
Muži a ženy v ústavech pro výkon zabezpečovací detence	22
Věková struktura osob v ústavech pro výkon zabezpečovací detence	23
Je „jich“ moc, nebo málo?.....	25
Závěr: Tanec v kruhu a jak z toho ven.....	27
Literatura	30

Úvod: Jak a proč to všechno začalo

Každá společnost čelí výzvě, že její součástí jsou osoby, které – nejčastěji v důsledku duševního onemocnění nebo osobnostní poruchy – představují výrazné riziko pro život, fyzické i duševní zdraví ostatních. V závislosti na své historii, kulturním, společenském a ekonomickém kontextu pak hledá způsoby, jak se před takovými jedinci účinně bránit. Česká republika patří do široké skupiny zemí, jež se snaží najít řešení v přístupu, kombinujícím retributivní a rehabilitační prvky, a to s využitím principu individualizace ve smyslu zohlednění vnitřních i vnějších podmínek konkrétního pachatele. Podobně jako v jiných nám sociokulturně blízkých zemích jsme se v rámci systému trestních sankcí historicky postupně propracovali od „pouhého“ trestání (fakticky až do poloviny minulého století) po zavádění jiných druhů sankcí, které mají reflektovat odlišnou situaci v případě deliktů spáchaných osobami, jejichž trestní odpovědnost je ze specifických důvodů omezena, či zcela absentuje.

Současné české trestní právo tedy vychází z dualistické koncepce trestních sankcí, kdy reakcí na spáchaný trestný čin jsou kromě trestů také ochranná opatření, ukládaná pachatelům ve specifických případech. Tato koncepce odráží myšlenku, že v případě některých skupin pachatelů lze ochrany společnosti, příp. nápravy pachatele spíše dosáhnout opatřeními, která nemají povahu trestu, ale trest doplňují či nahrazují. Ochranná opatření mají některé společné rysy s tresty. Stejně jako tresty mohou být ukládána pouze soudy (Novotný et. al., 2010) na základě zákona. Shodná s tresty je dále skutečnost, že výkonem ochranného opatření vzniká osobě, které bylo uloženo, určitá újma spočívající v omezení občanských práv a svobod. Ochranná opatření mají s tresty rovněž společný konečný účel, kterým je ochrana společnosti před činy nebezpečnými pro společnost a jejich pachateli. Rozdílný je však způsob, kterým se společný účel trestněprávních sankcí uskutečňuje. Ochranná opatření usilují o ochranu společnosti výlučně prostředky speciální prevence. Neobsahují v sobě morální odsudek spáchaného činu. Zatímco u trestů tvoří újma jejich podstatnou stránku, prostředkem ke splnění účelu ochranných opatření nemá být újma, nýbrž léčení, výchova pachatele nebo zneškodnění věci (Novotný et. al., 2010, s. 485–487).

Dlouhou tradici má u nás institut ochranného léčení. Výslovně byl do trestního práva zaveden v roce 1950 trestním zákonem č. 86/1950 Sb., a původně byl určen pouze pachatelům pro nepřítomnost trestně neodpovědným, jejichž pobyt na svobodě byl nebezpečný, nebo pachatelům, kteří se oddávali nadměrnému užívání návykových látek a trestného činu se dopustili pod jejich vlivem. V současnosti je toto ochranné opatření pevnou součástí českého sankčního systému. Podle oficiálně zveřejňovaných statistik Ministerstva spravedlnosti ČR bývá v posledních letech

ochranné léčení ročně ukládáno cca 500 osobám¹, nicméně s ohledem na známé a popsané limity systému evidence využívání ochranného léčení lze předpokládat, že tento počet je ve skutečnosti ještě výrazně vyšší (Blatníková & Zeman, 2019).

Nicméně už před rokem 1990 se mezi odbornou veřejností objevovaly hlasy, poukazující na **nevhodnost a rizika ukládání ochranného léčení pachatelům, kteří jsou vzhledem ke svému duševnímu stavu vysoce společensky nebezpeční a zároveň nejsou léčbu schopni či ochotni podstoupit**. Mezi hlavními argumenty byly uváděny zejména tyto skutečnosti (Zeman, et. al., 2005):

- zdravotnická zařízení, v nichž se vykonává ústavní ochranné léčení, nejsou personálně, organizačně ani stavebně-technicky vybavena pro bezpečné zacházení s vysoce nebezpečnými pachateli s negativním postojem k léčbě, a v důsledku toho jsou ze strany takových pachatelů permanentně ohroženy zdraví a životy personálu i ostatních pacientů léčebny;
- z téhož důvodu nejsou zdravotnická zařízení schopna účinně bránit útěkům osob, vykonávajícím v nich ochranné léčení, což v případě nebezpečných agresorů přináší závažná rizika pro občany, kteří s uprchlým přijdou do styku;
- pachatelé, jimž bylo uloženo ústavní ochranné léčení a kteří léčbu odmítají či jí nejsou vzhledem ke svému duševnímu stavu schopni, mohou svým přístupem rozvrátit potenciálně úspěšný léčebný program celého oddělení, a zmařit tak účel léčby nejen u sebe, ale i u ostatních, jinak k léčbě motivovaných pacientů.

Mezi další témata, která byla diskutována a zvažována, patřil také ten, že vzhledem k předpokládanému přísnějšímu režimu výkonu zabezpečovací detence oproti výkonu ochranného léčení je možné dovozovat, že pobyt v detenci může působit i jako motivační prvek pro samotné pachatele při rozhodování (pokud je ho schopen), zda se přeci jen raději nepodrobí podmínkám ochranného léčení, k čemuž může přispívat i možnost změny ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci a naopak.

Stranou nezůstala ani úvaha, která brala v potaz skutečnost, že „formát“ ochranného léčení často není veřejností vnímán ani jako dostatečná újma pachateli, ani jako dostatečná ochrana před ním, a proto by možnost uložení přísnějšího opatření v podobě zabezpečovací detence mohlo ve vhodných případech v očích veřejnosti představovat účinný způsob ochrany před

¹ Přehled o pravomocně vyřízených fyzických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak). Ministerstvo spravedlnosti ČR. Dostupné z <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistikych-listu.html> (nestandardní sestava dat).

nejnebezpečnějšími pachateli s určitou duševní poruchou, a částečně tím omezit represivní tendence občanů vůči této skupině pachatelů a volání po opatřeních, jež se v minulosti či v zahraničí neosvědčila (trest smrti, veřejný registr sexuálních delikventů apod.).

Z uvedených důvodů byly formulovány požadavky na vytvoření nového druhu ochranného opatření, jež by se vykonávalo ve zvláštním ústavu, v němž by byli umístěni pachatelé, kteří jsou vzhledem ke svému duševnímu stavu vysoce společensky nebezpeční, a u nichž nelze předpokládat, že by ochranné léčení v současné podobě splnilo svůj účel. V uvedeném ústavu by byla zajištěna ostraha nezbytná pro zachování bezpečnosti personálu i umístěných osob a předcházející útěkům. Vzhledem k obvyklému postoji umístěných osob k léčbě by při zacházení s nimi léčebné postupy doplňovaly prvky výchovné, psychologické a pedagogické. Kvalifikovaný personál by měl především vést pachatele k tomu, aby si svou duševní poruchu uvědomil a naučil se s ní žít tak, aby se snížila či pominula jeho společenská nebezpečnost. K tomu by měla přispět také vzájemná prostupnost nového ochranného opatření a ochranného léčení. Pachatelé by v novém ústavu byli vedeni mj. k překonání svého negativního postoje k léčbě, což by mohlo vyústit v přechod do režimu ústavního ochranného léčení s perspektivou následné změny na léčení ambulantní (Zeman, et. al., 2005).

Dlouholeté úsilí řady expertů a odborných společností, zabývajících se léčbou osob s psychiatrickými a sexuologickými problémy, nakonec vyústilo v přijetí právní úpravy zabezpečovací detence jako nového druhu ochranného opatření. Není bez zajímavosti připomenout, že původně měla být zabezpečovací detence zavedena v rámci rekodifikace trestního práva hmotného v novém trestním zákoníku. Poté, co však v roce 2006 nebyla schválena původní verze návrhu nového kodexu, hrozilo, že zavedení zabezpečovací detence bude opět odloženo. Ministerstvo spravedlnosti se proto rozhodlo v roce 2007 již připravenou právní úpravu zabezpečovací detence předložit samostatně, a tento návrh byl Parlamentem ČR následně schválen jako zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů (dále též „ZVZD“) (Blatníková, et al., 2014). Zákon mj. zařadil s účinností od 1. ledna 2009 do tehdejšího trestního zákona č. 140/1961 Sb. (dále též „tr. zák.“) nové ustanovení § 72a, které upravovalo podmínky ukládání zabezpečovací detence.

Podmínky pro uložení zabezpečovací detence a právní úprava výkonu detence

V současnosti jsou podmínky pro uložení zabezpečovací detence v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. (dále též „TrZ“) upraveny v § 100. Jak již bylo zmíněno, základním rysem tohoto ochranného opatření je subsidiarita k ochrannému léčení. Ta spočívá v tom, **že zabezpečovací detenci lze uložit osobám, které by splňovaly předpoklady pro uložení ochranného léčení, ale vzhledem k povaze jejich duševní poruchy a možnostem působení na ně nelze očekávat, že by ochranné léčení vedlo k dostatečné ochraně společnosti.** Podobně jako v případě ochranného léčení rozlišuje trestní zákoník případy, kdy soud zabezpečovací detenci uložit musí a kdy ji uložit může (viz Tabulka 1).

Tabulka 1: Podmínky pro uložení zabezpečovací detence

Soud ULOŽÍ zabezpečovací detenci v případě: (tzv. obligatorní uložení)	a) upustí-li od potrestání pachatele, jenž spáchal zločin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou, a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti, pokud má za to, že zabezpečovací detence zajistí ochranu společnosti lépe než trest; b) jestliže pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu, není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti.
Soud MŮŽE ULOŽIT zabezpečovací detenci v případě: (tzv. fakultativní uložení)	a) jestliže pachatel spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti; b) jestliže pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, znovu spáchal

	zločin, ač již byl pro zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta, a nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložením ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to i s přihlédnutím k již projevenému postoji pachatele k ochrannému léčení.
--	--

Základní **právní úprava výkonu zabezpečovací detence** je obsažena v ZVZD, prováděcí právní předpis k ZVZD, který by upravoval podrobnosti podmínek výkonu zabezpečovací detence a byl obdobou např. řádu výkonu trestu odnětí svobody² ve vztahu k zákonu č. 169/1999 Sb., nebyl vydán.³ Tuto roli tak v rámci působnosti Vězeňské služby ČR plní nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 19/2015, kterým se stanoví podrobnosti výkonu zabezpečovací detence a kterým se mění nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 9/2015 o peněžních náležitostech (dále též „NGŘ č. 19/2015“).

Obdobně jako u ochranného léčení, i u zabezpečovací detence platí, že soud může zabezpečovací detenci uložit za stanovených podmínek:

- samostatně,
- společně s trestem, nebo
- při upuštění od potrestání pachatele.

Pokud je zabezpečovací detence uložena vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, realizuje se až po výkonu nebo jiném ukončení tohoto nepodmíněného trestu. Také mohou nastat případy, kdy je pachatel v zabezpečovací detenci (Ústavu pro výkon zabezpečovací detence, ÚpVZD) a až v průběhu jejího výkonu je mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody (ať už za nějaký dřívější trestný čin, nebo za trestný čin spáchaný v detenci). V takovém případě se výkon zabezpečovací detence přeruší, pachatel nastoupí trest odnětí svobody, a po skončení jeho výkonu se následně

² Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

³ Jediným prováděcím předpisem k ZVZD (kromě interních předpisů Vězeňské služby ČR) je vyhláška č. 360/2024 Sb., o výši nákladů výkonu vazby a trestu odnětí svobody a o podrobnostech nakládání s penězi vězněných osob a osob ve výkonu zabezpečovací detence a o změně souvisejících vyhlášek.

vrací do detence⁴. Taktéž podobně jako v případě ochranného léčení umožňuje trestní zákoník soudu od výkonu zabezpečovací detence tzv. upustit⁵.

Podrobný rozbor právní úpravy zabezpečovací detence a jejího vývoje není předmětem tohoto textu a případné zájemce lze odkázat na již existující prameny (Blatníková, et. al., 2014; Blatníková & Zeman, 2019a).

4 Např. tato „pravidla“ patří již řadu let k těm diskutovaným (kritizovaným), kdy je upozorňováno na určitou „nelogičnost“ až kontraproduktivnost, a to ve smyslu minimalizace motivace odsouzeného a efektu specializovaného zacházení s odsouzenými obecně.

5 Pominou-li před jejím započítím okolnosti, pro které byla uložena. Trestní řád dále umožňuje soudu upustit od výkonu zabezpečovací detence i tehdy, jestliže pachatel byl nebo má být vydán do cizího státu, nebo předán cizímu státu, nebo vyhoštěn.

Pro koho měla být, byla a je zabezpečovací detence určena

Původní legální vymezení okruhu pachatelů, jimž lze zabezpečovací detenci uložit, bylo založeno zejména na:

- **celkovém duševním stavu pachatele v době činu** – nepříčetní pachatelé či pachatelé, kteří se trestného činu dopustili ve stavu zmenšené příčetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou;
- **typové závažnosti spáchaného činu** – zvláště závažné trestné činy či trestné činy s horní hranicí trestní sazby převyšující pět let;
- **nebezpečnosti pobytu pachatele na svobodě**;
- **subsidiaritě zabezpečovací detence vůči ochrannému léčení** – s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele nelze očekávat, že by ochranné léčení vedlo k dostatečné ochraně společnosti.

Důvodová zpráva k ZVZD obsahovala i určitou typologii pachatelů, pro které by měla být zabezpečovací detence určena, podle charakteristik trestné činnosti, jíž se dopouštějí (Vláda ČR, 2007) a kterou schematicky nabízíme níže (viz Tabulka 2).

Tabulka 2: Pachatelé, pro které byla zvažována zabezpečovací detence

„Vrazi“, kteří: - mají v životní historii předchozí násilnou trestnou činnost (i vraždu) a - kteří jsou posouzeni jako nebezpeční	- „vrazi s diagnózou sexuálního sadismu (a jeho variant), patologické sexuální agresivity, bez předchozí recidivy
	- vrazi s diagnózou defektní či hraničně defektní inteligence, bez předchozí recidivy
	- vrazi recidivistů s rysy anetičnosti a explozivity
	- ostatní vrazi, kteří mají v minulosti násilí a jsou posouzeni jako nebezpeční
„Multirecidivní pachatelé“: - s parafilní poruchou a - u nichž prokazatelně opakovaně selhalo ochranné léčení	- patologičtí agresori – recidivující pachatelé pohlavního násilí
	- pachatelé pohlavního zneužívání – více než dvakrát v minulosti trestaní bez efektu ochranného léčení
	- sexuální delikventi s organicky podmíněnou poruchou osobnosti, bezvýsledně léčenou“.

Tato typologie se sice do původní právní úpravy nepromítla zcela důsledně, ale představuje dobrou ilustraci záměrů, s nimiž byl institut zabezpečovací detence zaváděn. Pro úplnost je

vhodné připomenout, že od počátku právní úprava umožňovala za stanovených podmínek změnu ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci, a naopak (v souladu s výše zmíněným principem subsidiarity zabezpečovací detence vůči ochrannému léčení).

Zabezpečovací detence – z výjimečného opatření „všelékem“

Přepokládaný a původní právní úpravou vymezený okruh pachatelů, jimž může být zabezpečovací detence uložena, se ovšem postupně měnil. Jen několik dní po nabytí účinnosti ZVZD byl schválen trestní zákoník č. 40/2009 Sb., v němž je úprava zabezpečovací detence zařazena v již zmiňovaném § 100. Ten z hlediska vymezení okruhu pachatelů, jimž lze zabezpečovací detenci fakultativně uložit, **přinesl rozšíření o pachatele, kteří se oddávají zneužívání návykové látky a znovu spáchali zvlášť závažný zločin, ač již byli pro zvlášť závažný zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta.** V důvodové zprávě k návrhu trestního zákoníku není argument pro toto rozšíření okruhu vhodných pachatelů uveden (Vláda ČR, 2008).⁶

Od prosince 2011 byl novelou č. 330/2011 Sb. **okruh osob, jimž je možno zabezpečovací detenci uložit, opět rozšířen**, a to ve vztahu k nepřičetným pachatelům a pachatelům zneužívajícím návykové látky, když nadále je uložení tohoto ochranného opatření možné i v případech, kdy se takový pachatel dopustil „pouze“ zločinu (resp. činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu), nikoliv zvlášť závažného zločinu jako do té doby. K faktickému rozšíření okruhu možných adeptů zabezpečovací detence došlo i tím, že novela připustila změnit ústavní ochranné léčení na zabezpečovací detenci i v případech, kdy podmínky pro uložení zabezpečovací detence dle § 100 odst. 1 či 2 TrZ splněny nejsou, jestliže uložené a vykonávané ochranné léčení neplní svůj účel nebo nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti, zejména v případě, že pachatel utekl ze zdravotnického zařízení, užil násilí vůči zaměstnancům zdravotnického zařízení nebo jiným osobám ve výkonu ochranného léčení, nebo opakovaně odmítl vyšetřovací nebo léčebné výkony či jinak projevil negativní postoj k ochrannému léčení.

Oficiálním důvodem pro tuto změnu byla nenaplněná představa o míře využívání nového institutu, kdy autoři novely byli přesvědčeni, že počty osob, vůči nimž byl uplatněn, jsou nízké. Jak ukázaly důkladnější analýzy, **tento dojem byl založen na nepřesných údajích a nebral v úvahu prognózu vývoje počtu chovanců v detenčních zařízeních, zohledňující podstatu institutu a jeho místo v systému trestních sankcí** (např. skutečnost, že zabezpečovací detence bývá ukládána z velké části vedle dlouhodobějších trestů odnětí svobody, takže do věznic postupně přicházejí odsouzení, kteří teprve po odpykání svého trestu nastoupí výkon zabezpečovací

⁶ Je však třeba upozornit, že původní nepřijatý návrh trestního zákoníku tuto kategorii v jisté modifikaci obsahoval, ale v návrhu ZVZD se následně toto ustanovení, již neobjevilo.

detence (Blatníková & Zeman, 2019a; Blatníková & Zeman, 2021). Následný vývoj, kdy se během několika let kapacita detenčních ústavů postupně zaplnila a reálně hrozí její překročení, dále obáváme z možných důsledků přílišného zmírňování podmínek pro ukládání zabezpečovací detence za pravdu (Blatníková & Zeman, 2021).

Podle stávající právní úpravy⁷ tedy **okruh fyzických osob, kterým se ukládá zabezpečovací detence**, tvoří (Šámal, et. al., 2023):

- 1) zvláště nebezpečné osoby, které spáchaly čin jinak trestný, který by naplňoval znaky zločinu, ale pro nepřítomnost je není možno trestně stíhat;
- 2) zvláště nebezpeční pachatelé, kteří se v době spáchání zločinu nacházeli ve stavu zmenšené přičetnosti;
- 3) zvláště nebezpeční pachatelé, kteří spáchali zločin ve stavu duševní poruchy, i když nedosahoval intenzity zmenšené přičetnosti či nepřítomnosti;
- 4) zvláště nebezpeční pachatelé, kteří se oddávají zneužívání návykové látky, pokud spáchali znovu zločin, ač již byli pro zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta;

a to, pokud nelze očekávat, že by v úvahu přicházející uložení ochranného léčení vedlo k dostatečné ochraně společnosti, čímž je vyjádřena subsidiarita zabezpečovací detence k ochrannému léčení.

Podle NGŘ č. 19/2015 jsou v detenčních ústavech pro terapeutické i organizačně-technické účely rozeznávány **čtyři skupiny chovanců – psychotici, mentální retardace, sexuální deviace, poruchy osobnosti**. Typologií pachatelů, kterým má být zabezpečovací detence podle právní úpravy ukládána, se podrobně zabýval výzkum IKSP, realizovaný krátce po zavedení tohoto nového ochranného opatření (Blatníková, 2010).

Třebaže byly podmínky pro ukládání zabezpečovací detence od jejího zavedení částečně zmírněny, stále se jedná o opatření **určené pro vysoce nebezpečné pachatele, kteří už se závažné (kvazi) trestné činnosti dopustili, a zároveň u nich hrozí její opakování**. Jakkoli se jedná či má jednat o opatření spíše výjimečné, jeho právní úprava i praktická aplikace vyžadují značnou a nepřetržitou pozornost, aby tento institut plnil svůj hlavní účel, jímž je ochrana společnosti před nebezpečnými osobami a jejich činy. Empirickými poznatky nepodložené

⁷ Stav k 1. srpnu 2025.

legislativní změny, nepochopení účelu zabezpečovací detence složkami systému trestní justice (ale i veřejností), či nedůsledná evidence a monitoring jejího ukládání a výkonu v praxi, mohou vést k tomu, že tento institut nebude plnit v rámci systému trestních sankcí svou roli, pro kterou byl zaváděn, a která je velmi důležitá a potřebná. Může to vést až k úvahám o tom, zda si ve své současné podobě stále udržuje svůj charakter prostředku ultima ratio v oblasti sankčního systému a trestní politiky (Řepková, 2022).

Dopady na praxi v oblasti zacházení s nebezpečnými pachateli s duševní poruchou

Jak bylo naznačeno v předchozí části textu, **oficiální statistické údaje o praktické aplikaci institutu zabezpečovací detence mají své nikoli nepatrné slabiny**, což může vést k dezinterpretacím a v důsledku i k poněkud riskantním trestněpolitickým krokům. Při hodnocení využívání zabezpečovací detence je třeba brát v úvahu účel, pro který byla zavedena, i kapacity detenčních ústavů, které byly na tento původní účel nastaveny.

Z pochopitelných důvodů jsou nejspolehlivější údaje o počtech chovanců, tedy osob ve výkonu zabezpečovací detence, k určitému datu, pocházející ze statistik Vězeňské služby ČR, která detenční ústavy provozuje. Doplnující informace by pak měly poskytnout sestavy z Výkazů o pohybu agendy rejstříku Dt a Dtm⁸ z informačního systému Ministerstva spravedlnosti CSLAV. Do těchto rejstříků zapisují okresní soudy, v jejichž obvodu jsou ústavy pro výkon zabezpečovací detence⁹, osoby, které v daných ústavech zabezpečovací detenci vykonávají. Lze z nich například zjistit počet případů, kdy byl výkon zabezpečovací detence nařazen chovanci rozhodnutím o změně jeho ústavního ochranného léčení právě na detenci, nebo kdy byla zabezpečovací detence ukončena rozhodnutím o propuštění chovance či o její změně na ústavní ochranné léčení.

Poněkud zavádějící pak mohou být oficiální statistiky o ukládání zabezpečovací detence. Obvykle se vychází ze statistických přehledů z části databáze informačního systému CSLAV, tvořené daty ze statistických listů trestních (SLT) státních zastupitelství a soudů, které obsahují údaje o trestných činech a osobách, vůči nimž se trestní řízení vede. Údaje o pravomocně uložených trestních sankcích, včetně zabezpečovací detence, zaznamenávají do svého SLT soudy.

Zásadním omezením využitelnosti dat, sbíraných prostřednictvím statistických listů trestních pro soudy, pro účely evidence údajů o aplikaci zabezpečovací detence, je skutečnost, že tímto způsobem se do justiční databáze dostane pouze část případů uložení zabezpečovací detence, a to především ty, v nichž bylo takové opatření uloženo v rámci hlavního líčení, příp. ve veřejném zasedání v řízení o opravném prostředku.

K uložení zabezpečovací detence ovšem může dojít i v jiných procesních situacích, kdy se statistické listy trestní nevyhotovují, a takové případy se pak v oficiálních statistikách neobjeví.

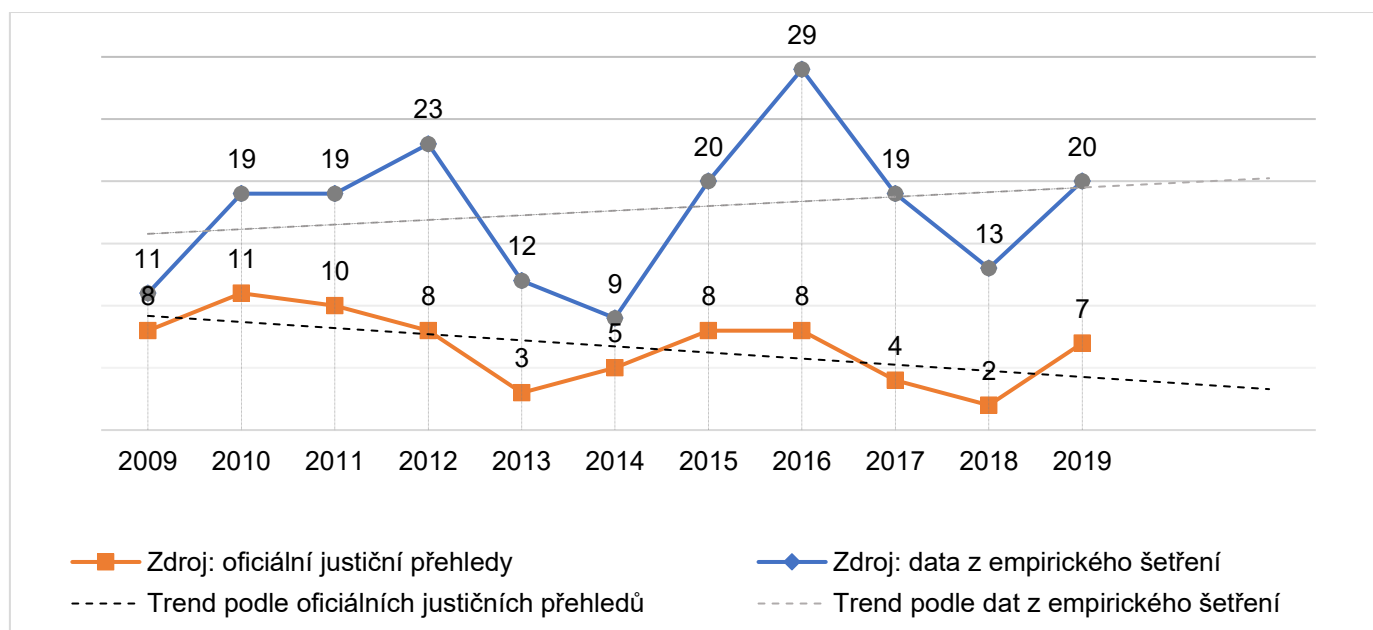
⁸ Označení výkazu má v systému CSLAV kód V(MS)-153 a kód V(MS)-154.

⁹ Tedy aktuálně Městský soud v Brně a Okresní soud v Opavě a do roku 2024 také Obvodní soud pro Prahu 4; v rámci předchozího výzkumu bylo nicméně zjištěno, že v příslušném sumáři se objevují (zjevně omylem) i údaje z jiných soudních krajů než Jihomoravského, Severomoravského a Prahy. Mj. i proto tento zdroj dat nelze pro potřeby výzkumu považovat za zcela validní.

Typickým příkladem je rozhodnutí státního zástupce v přípravném řízení o zastavení trestního stíhání z důvodu nepřičetnosti obviněného v době činu dle § 172 odst. 1 písm. e) trestního řádu¹⁰, a následné uložení ochranného opatření (např. zabezpečovací detence) takovému obviněnému soudem ve veřejném zasedání na návrh státního zástupce dle § 239 odst. 1 trestního řádu (Blatníková & Zeman, 2019b). Počet takových případů nelze z oficiálních statistik zjistit, ovšem s ohledem na okruh pachatelů, jimž je zabezpečovací detence určena, lze předpokládat, že nebude zanedbatelný. Údaje o případech, kdy soud rozhodl o změně ústavního ochranného léčení pachatele na zabezpečovací detenci, které lze pokládat za de facto uložení „nové“ zabezpečovací detence, se prostřednictvím statistických listů trestních nesbírají vůbec.

Zevrubná analýza z roku 2019, která kombinovala několik různých zdrojů dat o využívání zabezpečovací detence (Blatníková & Zeman, 2019a), poukázala na skutečnost, že oficiálně dostupná a obvykle používaná data o ukládání zabezpečovací detence jsou oproti reálným počtům případů využití institutu zabezpečovací detence značně podhodnocena, což má vliv i na zkreslení trendu aplikace zabezpečovací detence v praxi. Zjištěné rozdíly, v tomto textu jen jako ilustrace stavu, nabízí Graf 1, více k těmto diskrepancím lze nalézt v předchozích publikovaných textech autorů (např. Blatníková & Zeman, 2021).

Graf 1: Počty soudem uložených zabezpečovacích detencí v ČR v letech 2009 až 2019, počty osob – srovnání podle zdroje dat (evidencí)

Zdroje: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2021; přehledy z databáze VS ČR o osobách ve výkonu zabezpečovací detence a o osobách ve výkonu trestu odnětí svobody s uloženou zabezpečovací detencí (nestandardní sestavy); export dat o ochranných opatřeních z informačních systémů ISAS a ISVKS (nestandardní sestava); podle Blatníková & Zeman, 2021

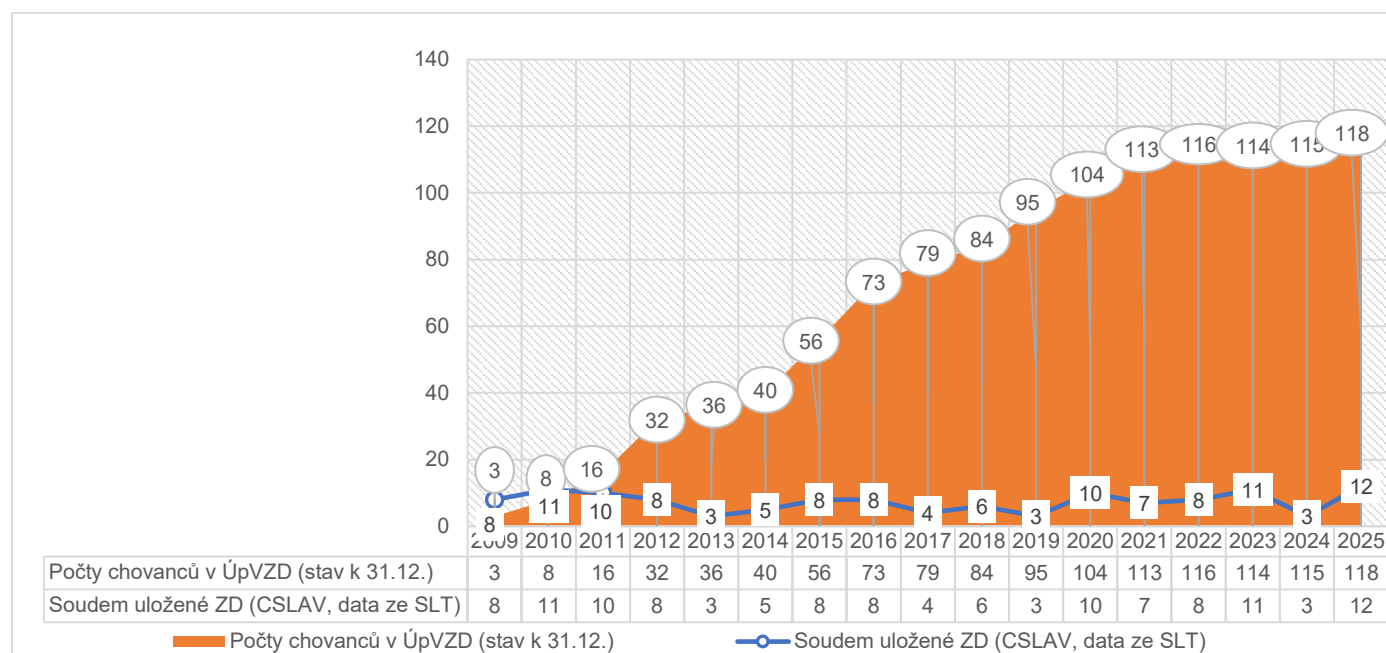
¹⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění.

Jakkoli systém evidence dat o využívání zabezpečovací detence doznává postupně určitých úprav, není vzhledem k výše naznačeným hlavním příčinám popisovaných diskrepancí zatím žádný důvod domnívat se, že se rozdíl mezi oficiálně vykazovanými údaji a skutečností zásadním způsobem snižují. S tímto vědomím je třeba přistupovat i k údajům, uváděným dále v textu.

Počty osob vykonávajících zabezpečovací detence a počty osob, kterým byla detence uložena – oficiální zdroje dat

Vývoj počtu osob, jimž byla zabezpečovací detence podle statistických dat Ministerstva spravedlnosti (CSLAV) v jednotlivých letech uložena, a vývoj počtu chovanců umístěných v ústavech pro výkon zabezpečovací detence vždy k 31. prosinci daného roku, je zobrazen v Grafu 2 níže.

Graf 2: Vývoj počtu uložených zabezpečovacích detencí a počtu chovanců v detenčních ústavech (k 31. 12.), 2009–2025

Zdroj: Generální ředitelství VS ČR, 2024; Generální ředitelství VS ČR, 2025; Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2025 (CSLAV, nestandardní sestavy)

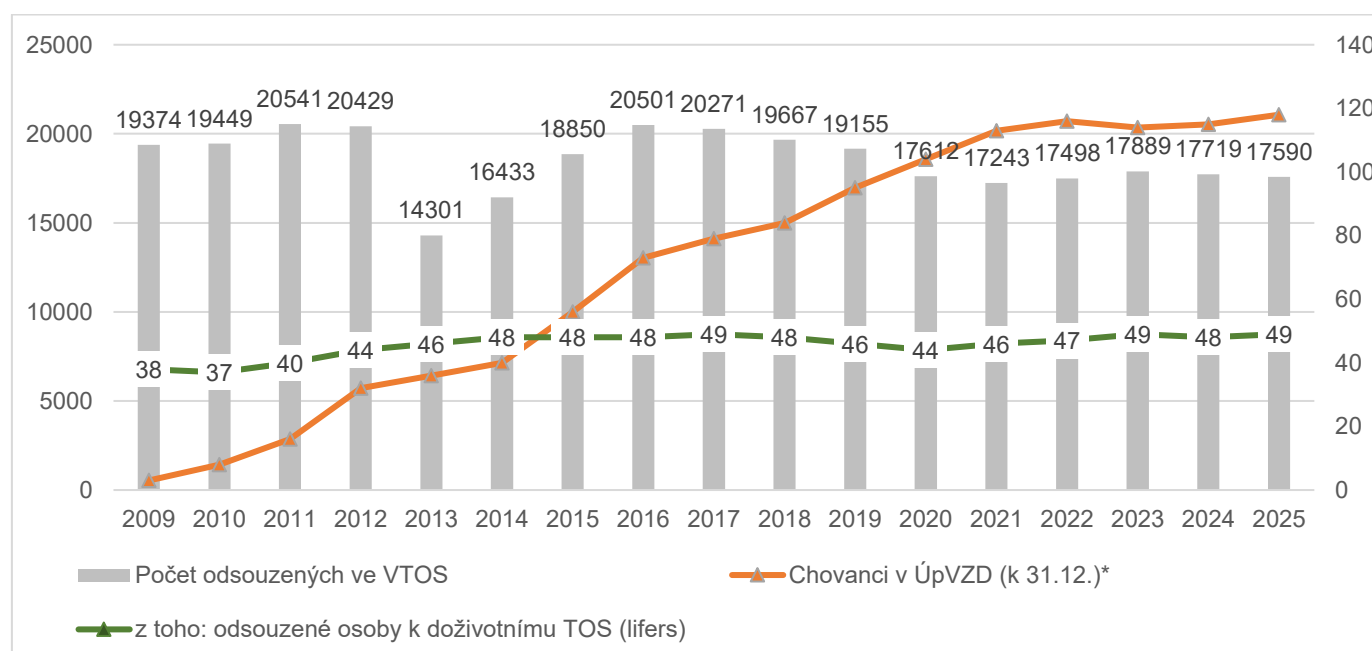
Prezentované údaje naznačují, že počty osob, jimž byla uložena zabezpečovací detence, jsou po celé sledované období relativně stabilní, když se pohybují mezi 3 a 12 ročně, a **celkem za šestnáct let existence tohoto opatření v českém trestním právu, byla – dle tohoto oficiálního zdroje dat – detence soudem uložena 123 osobám**. Průměrně by tak ve sledovaném období let 2009 až 2025 byla zabezpečovací detence uložena zhruba 78 osobám ročně. Při interpretaci a hodnocení této časové řady je ovšem **nutno upozornit na dvě úskalí**.

- Zaprvé, jak bylo výše zmíněno, oficiálně vykazovaná data o ukládání zabezpečovací detence, která pocházejí ze statistických listů trestních pro soudy a ze kterých Graf 2 čerpá, **nezahrnují případy uložení tohoto ochranného opatření mimo hlavní líčení** (nebo řízení o opravném prostředku), ani případy, kdy došlo ke změně ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci. Jak ukázala citovaná analýza z roku 2019 (Blatníková &

Zeman, 2019a), reálné počty osob, jimž je zabezpečovací detence uložena či je na ni změněno jejich ochranné léčení, byly, a i nadále zřejmě jsou dvoj – až trojnásobné.

- Zadruhé je třeba brát v úvahu znaky zabezpečovací detence jako trestní sankce. Jedná se o ochranné opatření, které lze z hlediska intenzity zásahu do práv a svobod pachatele přirovnat k výjimečným trestům odnětí svobody. Měla by se tedy ukládat spíše výjimečně, v krajních případech, kdy ze závažných důvodů nelze využít institutu ochranného léčení. Závažnost újmy, kterou pro pachatele představuje, zvyšuje skutečnost, že se jedná o opatření s fakticky neurčitou dobou trvání, jehož výkon bude zřejmě typicky trvat řadu let, v některých případech po zbytek života chovance. Pro srovnání lze uvést, že počty ukládaných výjimečných trestů, tedy trestů odnětí svobody na doživotí (celkové počty osob v jednotlivých letech, srov. Graf 3 níže) či ve výměře nad 20 do 30 let (či nad 15 do 25 let podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2009), po většinu sledovaného období nedosáhly hranice deseti ročně (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2024).

Graf 3: Vývoj počtu všech odsouzených osob, osob umístěných v detenčních ústavech (chovanců) a odsouzených s doživotním trestem odnětí svobody (k 31. 12.), 2009–2025

Zdroj: Generální ředitelství VS ČR, 2024; Generální ředitelství VS ČR, 2025

Pokud jde o vývoj počtu chovanců v ústavech pro výkon zabezpečovací detence, v podstatě od zavedení této sankce vykazuje rostoucí trend, což vzhledem k výše uvedeným skutečnostem bylo možno očekávat. Ke konci roku 2024 bylo v detenčních ústavech umístěno 115 chovanců, o rok později pak 118 osob (viz např. Graf 2).

Ubytovací kapacity detenčních ústavů

Zabezpečovací detence se vykonává **v ústavech pro výkon zabezpečovací detence**, tedy v zařízeních se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy, jejichž správu zajišťuje Vězeňská služba ČR. Cílem pobytu chovance v ústavu je v podmínkách, které jsou přiměřené jeho nebezpečnosti a charakteru a respektují jeho lidskou důstojnost, zajistit ochranu společnosti a s využitím všech dostupných odborných poznatků a metod v něm podporovat takové postoje, které (umožňuje-li to jeho zdravotní stav) v něm vzbudí rozhodnutí podrobit se ochrannému léčení. Vzhledem k širokému diagnostickému spektru chovanců a možnosti souhrnu několika diagnóz současně je základním principem zacházení zásada individuálního přístupu.

Detenční ústavy byly nejprve zřízeny v rámci Vazební věznice Brno a Věznice Opava s tím, že v Opavě začali první chovanci vykonávat zabezpečovací detenci až v únoru roku 2013. Ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno slouží mj. jako příjmové zařízení, kde probíhá tzv. vstupní posouzení¹¹ a na jehož základě následně dochází k rozhodnutí o umístění pachatele do konkrétního ústavu. Z důvodu naplněných kapacit byl od roku 2022 zřízen třetí ústav pro výkon zabezpečovací detence, a to v rámci Vazební věznice Praha-Pankrác – jeho činnost však byla v průběhu roku 2024 ukončena.

Tabulka 3: Počty odsouzených osob umístěných v jednotlivých detenčních ústavech v ČR, stavy k 31. 12. daného roku

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
ÚpVZD Brno	3	8	16	32	30	24	25	29	32	38	45	49	59	45	44	55	51
ÚpVZD Opava	-	-	-	-	6	16	31	44	47	46	50	55	54	49	47	60	63
ÚpVZD Praha - Pankrác	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	23	-	-
celkem	3	8	16	32	36	40	56	73	79	84	95	104	113	116	114	115	118

Zdroj: Generální ředitelství VS ČR, 2025

¹¹ Jeho cílem je provedení lékařského vyšetření a odborných posouzení, ověření stanovené diagnózy a zhodnocení aktuálního stavu chovance. Zpracovává se týmově a podílí se na něm odborná komise jmenovaná ředitelem ústavu, kterou tvoří zástupce ředitele ústavu pro detenci, vedoucí oddělení, praktický lékař, psychiatr, psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník, terapeut (příp. vychovatel) a právník. Na základě vstupního posouzení je následně chovanec zařazen do jedné ze čtyř výše zmíněných skupin.

Ubytovací kapacita detenčních ústavů se postupně měnila. Původní kapacita Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno činila 48 míst, v roce 2018 klesla na 35 a vzápětí se na několik let dostala na 45 míst. Tak tomu bylo až do června 2013, kdy byla zvýšena na 47 míst a od června 2023 až na 58 míst. V opavském detenčním zařízení bylo v roce 2013 vyčleněno 18 míst, následně jeho kapacita značně kolísala (od února do listopadu 2016 byla oficiální kapacita 108 míst!), aby se od roku 2018 ustálila na 50 místech. Počet míst pak byl v červnu 2024 navýšen na 65. Kapacita detenčního ústavu v rámci Vazební věznice Praha-Pankrác byla stanovena na 28 míst (Generální ředitelství VS ČR, 2024), nicméně, jak již bylo uvedeno, zařízení v polovině roku 2024 ukončilo svou činnost.

Vývoj celkové oficiální ubytovací kapacity detenčních ústavů se tak pohyboval od 48 míst v roce 2009 až po 138 míst v roce 2025. V době zavádění tohoto institutu do právního řádu se počítalo s celkovou kapacitou detenčních ústavů cca 100 až 150 míst.

Na konci roku 2025 činila celková kapacita detenčních ústavů 123 míst (58 míst v Brně a 60 míst v Opavě) **a počet umístěných chovanců dosáhl počtu 118 osob.** Z pohledu naplněnosti (kapacit) pak tato zařízení v posledních letech dosahují kolem 90 %.

Muži a ženy v ústavech pro výkon zabezpečovací detence

V prvních třech letech tvořili populaci chovanců pouze muži. Jak ukazuje Tabulka 4, od roku 2012 začaly první chovankyně velmi pozvolna přibývat a v posledních letech tvoří cca 10 až 12 % osazenstva detenčních ústavů; ke konci roku 2025 bylo v ústavech umístěno celkem 11 žen.

Tabulka 4: Vývoj počtu chovanců v detenčních ústavech podle pohlaví, 2009–2025

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
muži	3	8	16	30	34	37	51	67	72	76	85	93	101	104	103	103	107
ženy	0	0	0	2	2	3	5	6	7	8	10	11	12	12	11	12	11
celkem	3	8	16	32	36	40	56	73	79	84	95	104	113	116	114	115	118

Zdroj: Generální ředitelství VS ČR, 2025

Věková struktura osob v ústavech pro výkon zabezpečovací detence

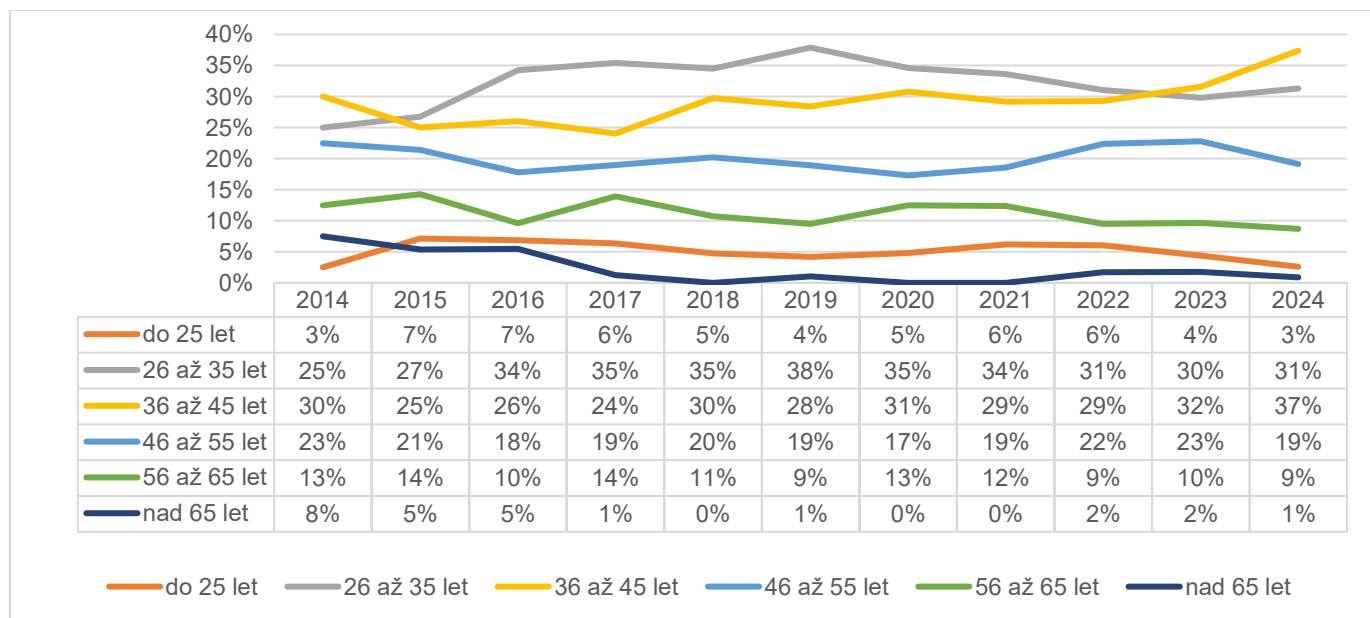
Následující přehledy (Tabulka 5 a Graf 4) znázorňují věkovou strukturu chovanců umístěných v ústavech pro výkon zabezpečovací detence, a to od roku 2014 do roku 2024.¹²

Tabulka 5: Vývoj věkové struktury chovanců v detenčních ústavech (počty), 2014–2024

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
do 25 let	1	4	5	5	4	4	5	7	7	5	3
do 35 let	10	15	25	28	29	36	36	38	36	34	36
do 45 let	12	14	19	19	25	27	32	33	34	36	43
do 55 let	9	12	13	15	17	18	18	21	26	26	22
do 65 let	5	8	7	11	9	9	13	14	11	11	10
nad 65 let	3	3	4	1	0	1	0	0	2	2	1

Zdroj: Generální ředitelství VS ČR, 2024

Graf 4: Vývoj věkové struktury chovanců v detenčních ústavech (podíly v %), 2014–2024

Zdroj: Generální ředitelství VS ČR, 2024

¹² Do roku 2014 byly věkové kategorie uváděny v poněkud jiné struktuře, proto roky 2009 až 2013 v zájmu srovnatelnosti nezařazujeme.

Při hodnocení podílu jednotlivých věkových kategorií na celkové populaci chovanců je samozřejmě **třeba brát v úvahu velmi nízké absolutní počty**. V posledních cca deseti letech lze nicméně z dostupných údajů pozorovat, že nejvíce zastoupenou skupinou jsou pochopitelně osoby v „aktivním“ věku, tj. mezi 26 a 55 lety. Zatímco podíl chovanců ve věkové kategorii 46 až 55 let je vcelku stabilní kolem 20 %, dochází zároveň ke zřetelnému přelévání chovanců z kategorie 26–35 let do kategorie 36–45 let (tedy ke stárnutí). Tyto dvě věkové kategorie tvoří dlouhodobě více než polovinu populace detenčních ústavů, a zatímco podíl kategorie 26–35 let byl po určitou dobu o cca 10 % vyšší, v posledních dvou letech se už nejpočetnější věkovou kohortou stala kategorie 36–45 let, která v roce 2024 zahrnovala už více než třetinu všech chovanců (37 %). Podíl nejvyšší věkové kategorie nad 65 let zůstává setrvale nízký (roli zde vzhledem k nízkým absolutním počtům hraje i přirozený úbytek chovanců v tomto věku), taktéž kategorie nejmladší do 25 let představuje dlouhodobě podíl v řádu jednotek procent.

Je „jich“ moc, nebo málo?

Z výše uvedených dat je patrné, že se zabezpečovací detence za dobu své existence stala pevnou součástí sankčního systému České republiky, kterou soudy využívají v rozsahu, který vzhledem k právní úpravě více méně odpovídá jejímu účelu. Je tomu tak prakticky od zavedení tohoto ochranného opatření do právního řádu, a nelze říci, že by po roce 2009 nastalo nějaké přechodné období nedůvěry či opatrnosti vůči nové sankci ze strany aplikační praxe. Na stranu druhou tato „obliba“ zabezpečovací detence spolu s postupným rozvolněním podmínek pro její ukládání, jež nebylo založeno na realistickém vyhodnocení situace po jejím zavedení, vedly ke stavu, kdy populace chovanců v detenčních zařízeních setrvale narůstá a není důvod předpokládat, že se tento trend změní. To vyvolává problém, který se projevil již na konci předchozího desetiletí, kdy se tehdejší kapacity detenčních ústavů zaplnily. Jak jsme upozornili výše, aktuální podmínky pro příjem do ústavů pro výkon zabezpečovací detence, a na druhou stranu možnosti jejich opuštění, jsou nastaveny tak, **že přísun nových chovanců přirozeně kontinuálně převyšuje jejich úbytek**. Podle statistik Vězeňské služby ČR (Generální ředitelství VS ČR, 2024) ročně opouští detenční ústavy nízké jednotky chovanců, zatímco příjem nových chovanců je vyšší, viz Tabulka 6¹³.

Tabulka 6: Vývoj příchozích a odchozích chovanců v detenčních ústavech, 2015-2025¹⁴

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
„příchozí“	14	23	12	14	23	10	5	9	15	26	17
„odchozí“	2	1	6	4	9	5	6	10	9	11	7
<i>rozdíl:</i>	+12	+22	+6	+10	+14	+5	-1	-1	+6	+15	+10

Zdroj: Generální ředitelství VS ČR, 2025

¹³ „Odchozí“ zahrnuje všechny případy, kdy chovanec končí pobyt v ústavu pro výkon zabezpečovací detence, tedy jak jeho propuštění ze zabezpečovací detence, tak změna zabezpečovací detence na ústavní ochranné léčení a převod chovance k výkonu ochranného léčení do psychiatrické nemocnice, převod chovance do věznice k výkonu nového trestu odnětí svobody, anebo úmrtí chovance. „Příchozí“ zahrnuje jak nástup výkonu zabezpečovací detence hned po jejím uložení, tak převod pachatele do detence z výkonu vazby či trestu odnětí svobody, nebo jeho převod z ústavního ochranného léčení po rozhodnutí o změně ochranného léčení na zabezpečovací detenci.

¹⁴ Do roku 2015 nebyly příjem a úbytek chovanců samostatně zveřejňovány.

Z prezentovaných dat je zřejmé, že téměř každým rokem populace chovanců narůstá. **Pokud by se při hodnocení vývoje aplikace zabezpečovací detence vycházelo pouze z oficiálních statistik, založených na statistických listech trestních, nebyl by výsledný obrázek nijak dramatický** – od roku 2015 opustilo detenční ústavy celkem 70 chovanců a podle oficiálně vykazovaných statistik Ministerstva spravedlnosti byla za stejnou dobu zabezpečovací detence uložena „jen“ 80 osobám (srov. Graf 3). **Ovšem počty každoročně přijímaných nových chovanců potvrzují, že na data ze statistických listů trestních se z výše popsanych důvodů nelze v tomto případě spoléhat.** Mimo jiné o tom svědčí i další statistika Vězeňské služby ČR, popisující počty případů, kdy je pachatel do výkonu zabezpečovací detence převeden z věznice po výkonu svého trestu odnětí svobody, viz Tabulka 7 níže.

Tabulka 7: Vývoj počtu osob převedených do zabezpečovací detence z výkonu trestu odnětí svobody, 2016–2025

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
počet osob	2	2	3	7	7	5	4	3	9	8

Zdroj: Generální ředitelství VS ČR, 2024; Generální ředitelství VS ČR, 2025

Za deset let tedy bylo **do výkonu zabezpečovací detence převedeno z výkonu trestu odnětí svobody** celkem 50 osob. Jedná se o pachatele, kteří se ve statistikách populace chovanců neobjeví ihned poté, co je jim zabezpečovací detence uložena, ale zůstávají v „zásobníku“ budoucích chovanců v rámci populace odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody. V naprosté většině se ovšem dříve či později do detenčních ústavů dostanou.

V případě zabezpečovací detence zároveň vzhledem k jejímu předpokládanému dlouhodobému/neurčitému trvání **nelze spoléhat na výraznější uvolňování míst v detenčních ústavech z důvodu ukončení výkonu.** Tím je výkon této sankce odlišný od výkonu trestu odnětí svobody, kde mezi odsouzenými převažují ti s trestem do tří let, navíc s reálnou možností podmíněného propuštění (Generální ředitelství VS ČR, 2024).

Zevrubná analýza dostupných (i méně dostupných) statistických údajů o ukládání a výkonu zabezpečovací detence ukazuje, že její zavedení bylo potřebným doplněním českého sankčního systému, a orgány činné v trestním řízení si její účel v rámci role trestní justice při ochraně společnosti před nebezpečnými pachateli závažné trestné činnosti rychle osvojily. Zároveň však upozorňuje na problém související s kapacitami detenčních ústavů. Stávající právní úprava ukládání zabezpečovací detence a podmínek pro její ukončení vede k trvalému přebytku nových chovanců do výkonu detence nad jejich úbytkem. Jinými slovy, při zachování současného stavu bude dříve či později jakákoli kapacita detenčních zařízení naplněna. Kromě této ryze praktické stránky nelze odhlížet ani od hlediska lidskoprávního, kdy lze vznést otázku, zda je v právním státě založeném na úctě k lidským právům a svobodám přijatelná dlouholetá detence poměrně širokého okruhu osob zpravidla s jistou formou duševní poruchy ve vězeňském prostředí, byť v rámci samostatného ústavu pro výkon zabezpečovací detence. Přitom tyto osoby trest za svůj trestný čin již vykonaly, nebo za něj nejsou z důvodu nepřičetnosti v době činu trestně odpovědné. Jakkoli se počet chovanců ve výkonu zabezpečovací detence může v rámci celkového počtu u nás vězněných osob jevit jako marginální, je třeba mít na paměti vymezení okruhu osob, jimž je detence určena, a problém setrvalého nárůstu populace chovanců není možné podceňovat.

Z uvedených důvodů se lze domnívat, že současná podoba institutu zabezpečovací detence je dlouhodobě neudržitelná. Na rozdíl od odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody, u kterých i s ohledem na celkové kapacity věznic počty osob přijatých do výkonu trestu a osob z něj propuštěných jsou přibližně vyrovnané, počty chovanců v detenčních ústavech setrvale narůstají a není žádný důvod se domnívat, že se to při zachování současného stavu změní. Na druhou stranu je třeba zachovat přínos, který zavedení zabezpečovací detence do českého trestního práva má.

Je tedy vhodné zamyslet se na základě všech dostupných a nashromážděných dat nad tím, jak stávající podobu institutu zabezpečovací detence změnit, aby při zachování uvedeného přínosu bylo jeho fungování nadále udržitelné. **Úvahy v tomto směru by měly zohledňovat dvě základní kritéria:** (a) i nadále zajistit plnění účelu, pro který byla zabezpečovací detence zavedena, tedy ochrany společnosti před obzvláště nebezpečnými pachateli závažné násilné trestné činnosti, u kterých je vysoké riziko spojeno s duševním stavem; (b) umožnit další využívání institutu zabezpečovací detence v přiměřeném rozsahu jako stabilní součásti moderního systému trestních sankcí.

Pokud jde o **okruh osob, jimž může být zabezpečovací detence uložena**, nabízí se jako první krok návrat k právní úpravě, obsažené v původní verzi ZVZD, jež nabyla účinnosti 1. ledna 2009, a novelizovala tehdejší trestní zákon č. 140/1961 Sb. Tedy omezit možnost uložení zabezpečovací detence nepřičetným pachatelům na případy, kdy se dopustí činu jinak trestného, naplňujícího znaky zvlášť závažného zločinu; vypustit pachatele oddávající se zneužívání návykových látek jako samostatnou kategorii osob, jimž lze za určených podmínek detenci uložit (příp. u nich tuto možnost omezit na opakované spáchání zvlášť závažného zločinu); omezit možnost změnit ústavní ochranné léčení na zabezpečovací detenci na případy, kdy jsou naplněny podmínky pro uložení detence dle § 100 odst. 1 či 2 TrZ. Bylo by ovšem zároveň třeba legislativně vyřešit otázku, jak naložit s osobami s uloženou (a příp. již i vykonávanou) zabezpečovací detencí, které by po nabytí účinnosti výše zvažované potenciální právní úpravy přestaly podmínky pro její uložení, resp. pro změnu ústavního ochranného léčení na detenci splňovat.

Zároveň by bylo vhodné uvažovat o **zmírnění podmínek pro propuštění ze zabezpečovací detence, resp. pro její změnu na ústavní ochranné léčení**. Již při zavádění institutu zabezpečovací detence panovaly v části odborné veřejnosti obavy, aby se detenční ústavy nestaly „doživotním odkladištěm“ obtížně zvladatelných pachatelů. Důraz se kladl na to, aby v případech, kdy to duševní stav chovance dovoluje, se jednalo spíše o přechodnou „stabilizační“ fázi před přestupem do prostředí více méně standardní psychiatrické (sexuologické) léčby. Jistě u některých chovanců bohužel nelze vzhledem k jejich duševnímu stavu žádoucího posunu dosáhnout, nicméně u ostatních může prostředí zabezpečovací detence a absolvování příslušného individuálně stanoveného programu v rámci jejího výkonu přispět ke stabilizaci, k získání aspoň částečného náhledu na svou situaci a základní motivace k podstoupení ochranného léčení. Podmínky pro ukončení výkonu zabezpečovací detence jsou ve stávající právní úpravě uvedeny dosti obecně a v zásadě se v podobě pominutí důvodů pro jeho pokračování vážou hlavně na konstatování nebezpečnosti pobytu pachatele na svobodě a na naplnění podmínky subsidiarity, tedy že by k dostatečné ochraně společnosti před pachatelem nepostačoval výkon ústavního ochranného léčení. Tyto skutečnosti soud při svém rozhodování dovozuje zejména ze zpráv ústavů pro výkon zabezpečovací detence, obsahujících vyjádření odborného personálu, a ze znaleckých posudků na duševní stav chovance. Pakliže odmítneme možnost, že tyto podklady už za současného stavu jsou ve vyjádření k možnostem ukončení detence, resp. její změny na ústavní ochranné léčení, zbytečně přísné, je na místě zvážit změnu nastavení systému zacházení s nebezpečnými duševně narušenými pachateli tak, aby rozhodujícím aktérům procesu rozhodování o ukončení zabezpečovací detence (personál detenčních ústavů, soudní znalci, a zejména soudy) dával ve více případech možnost postavit se

k ukončení detence kladně s vědomím, že ochrana společnosti před daným pachatelem přesto zůstává v principu zajištěna.

Z uvedeného je zřejmé, čímž navazujeme na tezi naznačenou již výše v tomto textu, že opravdu účinná modifikace institutu zabezpečovací detence tak, aby byl i nadále žádoucí a funkční součástí sankčního systému české trestní justice, ale zároveň aby byl součástí dlouhodobě udržitelnou (z hlediska finančních, personálních i věcných kapacit), přesahuje možnosti jediného resortu, v tomto případě resortu spravedlnosti. Je zcela pochopitelné, že představitelé psychiatrických nemocnic obecně kvitují, že kromě těch skutečně nejnebezpečnějších, nezvladatelných a prakticky neléčitelných pachatelů se nemusejí ve větší míře v rámci režimu ochranného léčení zabývat ani jinými obtížně zvladatelnými pachateli bez motivace k léčbě.

Problematika zacházení s osobami, jež aktuálně končí či mohou končit v ústavech pro výkon zabezpečovací detence, je ovšem neoddiskutovatelně problematikou multidisciplinární, zejména na pomezí trestního práva a zdravotnictví (psychiatrie, sexuologie). Tyto osoby jsou zároveň pachateli trestného činu (resp. činu jinak trestného) i pacienti. Domníváme se, že toto téma by mělo rozhodně být součástí strategických úvah o péči o duševní zdraví obyvatel; součástí dílčí, nicméně významnou jak pro ty, kterých se přímo týká, tak pro jejich okolí i společnost jako celek, která by měla být chráněna před naplněním rizik, která mohou tyto osoby představovat. Nabízí se (nikoli nové) úvahy o možnostech zajištění vyšší úrovně bezpečnosti ve zdravotnických zařízeních či jejich částech, které se léčbou takových pacientů zabývají. Zde je ovšem nutná ochota a expertiza odborníků mimo trestní justici, konkrétně v oblasti zdravotnictví. Teprve synergie více zainteresovaných resortů může z institutu zabezpečovací detence vytvořit do dalších let moderní a udržitelnou trestní sankci, naplňující standardy trestního práva, lékařské vědy, ochrany společnosti i respektu k lidským právům pachatelů/pacientů. V každém případě je z důvodů, popsaných a na datech doložených výše v textu, nejvyšší čas na příslušných změnách začít pracovat.

Literatura

- Blatníková, Š. (2010). *Problematika zabezpečovací detence*. Praha: IKSP.
- Blatníková, Š., & Zeman, P. (2019). Ochranné léčení a zabezpečovací detence: alternativy nebo spojitě nádoby? *Česká kriminologie*(2).
- Blatníková, Š., & Zeman, P. (2019a). Využívání zabezpečovací detence v oficiálních statistikách a v praxi, aneb o významu „správných“ dat pro nastavení trestněpolitických opatření. *Trestněprávní revue*(11–12), stránky 237–244.
- Blatníková, Š., & Zeman, P. (2019b). *Evidence dat o ochranném léčení a zabezpečovací detenci (nedostatky a možná řešení)*. Praha: IKSP.
- Blatníková, Š., & Zeman, P. (2021). Nástrahy reformy informačních systémů o kriminalitě: příklad z resortu justice. *Česká kriminologie*(1-2).
- Blatníková, Š., Faridová, P., & Zeman, P. (2014). *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: IKSP.
- Generální ředitelství VS ČR. (2024). *Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky*. Získáno 6. červen 2025, z Vězeňská služba České republiky: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>
- Generální ředitelství VS ČR. (2025). *Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky*. Získáno 2. března 2026, z Vězeňská služba České republiky: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>
- Ministerstvo spravedlnosti ČR. (2024). *Přehledy statistických listů*. Získáno 6. června 2024, z webu Ministerstva spravedlnosti ČR: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>
- Ministerstvo spravedlnosti ČR. (2025). *Přehledy statistických listů*. Získáno 25. listopadu 2025, z webu Ministerstva spravedlnosti ČR: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>
- Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., & Vanduchová, M. (2010). *Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR.
- Řepková, D. (2022). *Ochranné léčení a zabezpečovací detence*. Praha: Leges.
- Šámal, P., Bohuslav, L., Dvořák, M., Gřivna, T., Herczeg, J., Kratochvíl, V., . . . Vanduchová, M. (2023). *Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck.
- Šámal, P., Gřivna, T., Herczeg, J., Kratochvíl, V., Púry, F., Rizman, S., . . . Vanduchová, M. (2012). *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck.
- Vláda ČR. (2007). *Vládní návrh zákona o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, sněmovní tisk 251/0, část č. 1/2*. Získáno 2. září 2019, z webu Poslanecké sněmovny ČR: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=251&ct1=0>

- Vláda ČR. (2008). *Vládní návrh na vydání zákona, trestní zákoník, sněmovní tisk 410/0, část č. 1/9*. Získáno 2. září 2019, z webu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=410&ct1=0>
- Vláda ČR. (2011). *Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 297/0, část č. 1/2*. Získáno 2. září 2019, z webu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=297&ct1=0>
- Zeman, P., Přesličková, H., & Tomášek, J. (2005). Institut zabezpečovací detence. V J. Rozum, & P. Zeman, *Vybrané problémy sankční politiky*. (str. 123–198). Praha: IKSP.